

Współczesna krytyka podziału prywatne–publiczne

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Gra interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Bell Hooks, *Teoria feministyczna. Od marginesu do centrum*, tłum. Ewa Majewska, Warszawa 2013, s. 58.
- Źródło: *Komunitarianie. Wybór tekstów*, red. Paweł Śpiewak, tłum. Piotr Rymarczyk, Tadeusz Szubka, Warszawa 2004, s. 278.
- Źródło: *Komunitarianie. Wybór tekstów*, red. Paweł Śpiewak, tłum. Piotr Rymarczyk, Tadeusz Szubka, Warszawa 2004, s. 17.
- Źródło: *Komunitarianie. Wybór tekstów*, red. Paweł Śpiewak, tłum. Piotr Rymarczyk, Tadeusz Szubka, Warszawa 2004, s. 119.
- Źródło: *Komunitarianie. Wybór tekstów*, red. Paweł Śpiewak, tłum. Piotr Rymarczyk, Tadeusz Szubka, Warszawa 2004, s. 74.

- Źródło: Will Kymlicka, *Współczesna filozofia polityczna*, tłum. Andrzej Pawelec, Warszawa 2009, s. 466.
- Źródło: Stanisław Filipowicz, *Historia myśli polityczno-prawnej*, Gdańsk 2001, s. 370.
- Źródło: Małgorzata Kowalska, *Ideologie po ideologiach. O cynicznej naiwności*, „IDEA – Studia nad strukturą i rozwojem pojęć filozoficznych” 2018, nr XXX/1, s. 8.
- Źródło: Roger Scruton, *Co znaczy konserwatyzm*, tłum. Tomasz Bieroń, Poznań 2002, s. 261.
- Źródło: Judith Butler, *Walczące słowa*, tłum. Adam Ostolski, Warszawa 2010, s. 122–123.

Współczesna krytyka podziału prywatne–publiczne

Źródło: domena publiczna.

Klasyczny liberalizm oddzielał sferę prywatną od sfery publicznej. Ta pierwsza miała stanowić obszar autonomicznego działania człowieka indywidualnego i powinna być chroniona przed wpływem państwa. Ta druga – miała odnosić się do wymiaru władzy i stanowienia prawa. Według liberałów taki podział był niezbędny do zachowania wolności jednostki. W drugiej połowie XX w. zaczął on jednak być poddawany krytyce. Filozofia strukturalizmu i postmodernizmu, a także teorie feminizmu i komunitaryzmu wykazywały sztuczność i nieadekwatność tego podziału.

Twoje cele

- Wyjaśniesz, na czym polega podział sfer życia człowieka na prywatne i publiczne.
- Scharakteryzujesz feministyczną i komunitarystyczną krytykę tego podziału.
- Przeanalizujesz zasady wybranych koncepcji filozoficznych, które kwestionują podział na prywatne i publiczne.

Dla zainteresowanych

**Geneza
obywatelstwa
i podziału prywatne
– publiczne**

Przeczytaj

Współczesna krytyka dychotomii prywatne – publiczne wynika w dużym stopniu ze zmian, jakim uległa władza i społeczeństwo w nowoczesnym państwie demokratycznym.

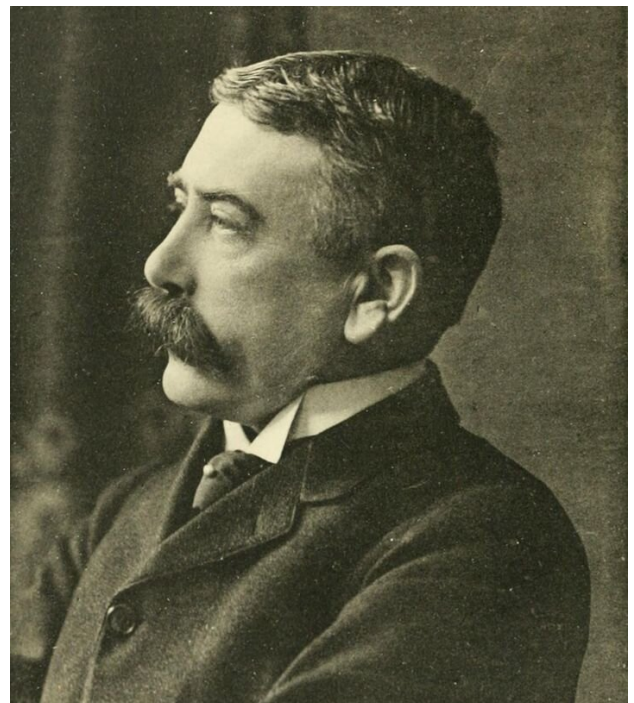
Powstanie późnokapitalistycznych [społeczeństw konsumpcyjnych](#), wzrost znaczenia mass mediów w kształtowaniu opinii publicznej, pojawienie się nowych form komunikacji czy procesy globalizacyjne nadały obu tym sferom nowy wymiar.

Źródła tej krytyki sięgają jednak już XIX w. Pojawiły się wówczas postawy „demaskacyjne”, relatywizujące dychotomię prywatne – publiczne. Wspólną cechą tych orientacji krytycznych jest nawiązywanie do tradycji „antymetafizycznych” we współczesnej filozofii i odrzucenie wykształconego w dotychczasowej tradycji subiektywistycznego rozumienia podmiotowości. Dlatego też punktami odniesienia tej krytyki są: [psychoanaliza](#) Zygmunta Freuda, [hermeneutyka](#) Hansa Georga Gadamera czy filozofia języka Ludwiga Wittgensteina, a także tradycja strukturalistyczna Ferdinanda de Saussure’a czy Claude’a Levi-Straussa, oraz wyrastające z niej koncepcje poststrukturalistyczne autorstwa Michela Foucaulta, Gilles’a Deluze’a czy Jacquesa Derridy.

Strukturalizm

[Strukturalistyczna](#) krytyka podziału prywatne – publiczne związana jest z nowymi teoriami języka, zrywającymi z dotychczasowymi ideologicznymi i psychologizującymi jego interpretacjami. Głównie chodzi tu o przeprowadzenie podziału między *langue* (język) i *parole* (mówienie), którego dokonał Ferdinand de Saussure oraz przyznanie prymatu ontologicznego poziomowi *znaczących* nad poziomem *znaczonych* w języku. Ukształtowane w ramach tradycji strukturalistycznej pojęcie języka traktowało go jako system różnic między znaczącymi *langue*, którego realizacją są wszystkie akty mowy, i działaniami ludzkimi. *Parole* implikuje degradację indywidualnego wymiaru ludzkiej osobowości, a w związku z tym sfery prywatności, w której się ona przejawia.

Jednostka, wypowiadając się indywidualnie, dobiera poszczególne słowa tej wypowiedzi,

Ferdinand de Saussure (1857–1913), szwajcarski językoznawca, uważany za ojca semiotyki i prekursora strukturalizmu

Źródło: domena publiczna.

ale wszelkie sposoby mówienia generowane są przez „systemową postać języka” i zawarte w jego uniwersalnych prawach. Traci więc sens mówienie o psychologii indywidualnej podmiotu wywodzącego się od kartezjańskiego *cogito*, co doprowadza do zatarcia się granicy prywatne – publiczne.

Spowodowało to krytykę podziału prywatne – publiczne, jaki znamy z tradycji liberalnej, w którym świat kulturowy i społeczny stanowiły substancjalną jedność funkcjonującą pod postacią struktury złożonej z szeregu binarnych opozycji. Przekonanie to podważyli strukturaliści, którzy pojęciu struktury nadają zupełnie inną postać, pełną przygodności, szczelin, rys i pęknięć, otwartą na zmienność kontekstu historycznego. Struktury, w których ma miejsce społeczna interakcja, nie mają dla nich uprzywilejowanego centrum, są za to nieustannie zmieniane.

Postmodernizm

Postmoderniści kładli w swoich teoriach z kolei nacisk na przemiany życia społecznego i kultury cywilizacji światowej. Tacy myśliciele, jak Jean-François Lyotard, Jean Baudrillard czy Zygmunt Bauman właśnie w tych zjawiskach upatrywali przyczyn zatarcia się tradycyjnej granicy podziału prywatne – publiczne oraz degradacji obu sfer. Wskazywali na procesy **globalizacyjne**, konsumpcyjny styl życia społeczeństw późnokapitalistycznych oraz na zróżnicowanie i płynność nowoczesnych form tożsamości. Dzisiejszej rzeczywistości społeczno-politycznej i kulturowej nie można już więc opisywać, jak przekonywali, za pomocą schematów, pojęć i rozróżnień, które były adekwatne dla społeczności nowoczesnych. Trzeba wykreować nowy dyskurs opisujący rzeczywistość ponowoczesną i korzystający ze współczesnych koncepcji filozoficznych, takich jak hermeneutyka i poststrukturalizm.

Krytycy o rodowodzie lewicowym, wywodzący się ze strukturalistycznie zorientowanej myśli marksistowskiej, jak Louis Althusser czy Étienne Balibar, również inspirowali się współczesnymi koncepcjami poststrukturalistycznymi Foucaulta, Derridy i Lacana. Marksizm jest krytycznie nastawiony do koncepcji liberalnych pozostawiających swobodę dla działań ekonomicznych jednostek oraz ich wolności w sferze polityczno-etycznej dla stabilności i rozwoju państwa demokratycznego. Od lat 70. XX w. zachodnia myśl lewicowa ukształtowała typ krytyki tradycji liberalno-demokratycznej, który zerwał

Slavoj Žižek (ur. 1949 r.) słoweński socjolog, filozof,
marksista i krytyk kultury
Źródło: Andy Miah, licencja: CC BY-SA 2.0.

z ortodoksyjną tradycją marksistowską.
Pojawili się myśliciele, jak Chantal Mouffe czy
Ernesto Laclau, głoszący konieczność
reformy państwa liberalno-demokratycznego

w duchu lewicowym z zachowaniem jego konstytucyjnych wyznaczników. Slavoj Žižek natomiast uważa, że owego państwa nie jesteśmy już w stanie naprawić, i prorokuje jego rychłe załamanie się pod naporem konfliktów społecznych. Michael Hardt i Antonio Negri zaś twierdzą, że w wyniku globalizacji i późnokapitalistycznego imperium wyklęwa się nowego rodzaju rzesza komunistyczna, która przejmie władzę opartą na zupełnie nowych ekonomicznych i polityczno-ustrojowych zasadach.

Feminizm

Dychotomia prywatne – publiczne jest istotna także dla dyskursu [feministycznego](#). Propozycje współczesnego feminizmu dążą ku niwelacji barier między tymi dwoma obszarami, które, jak przekonują rzeczniczki tego nurtu, są w istocie ze sobą powiązane.

W latach 60. XX w. Carol Hanisch po raz pierwszy posłużyła się hasłem „prywatne jest polityczne”, które szybko uległo popularyzacji i stało się wręcz symbolem feminizmu. Ruch kobiet dowodząc, że „prywatne jest polityczne”, włączył do debaty publicznej kwestie uważane dotąd za zbyt osobiste lub trywialne, by o nich dyskutować. Sprawy dotąd niedostrzegane, jak przemoc seksualna wobec kobiet i dzieci, podział prac domowych czy dystrybucja władzy warunkowana płcią, powinny pojawiać się, jak przekonywano, w publicznej debacie, gdyż są częścią polityki, tak samo jak stosunki klasowe i międzynarodowe. Feministki sprzeciwiające się podziałom na sferę publiczną i prywatną wzbogaciły rozumienie warunków demokratycznej równości, poddały dyskusji kwestie podziału pracy – czy to zawodowej, czy to w gospodarstwie domowym. Podważyły przekonanie, że to, co się dzieje w sferze prywatnej, jest tylko sprawą prywatną.

W obrębie myśli feministycznej dominuje pogląd, że podział na sferę publiczną i prywatną jest niejasny. Wiele autorek feministycznych podkreśla, że oddzielenie tych sfer, podobnie jak w przypadku innych współczesnych mechanizmów kontroli, podtrzymuje wyobrażenie o kobietach jako grupie podporządkowanej, a o mężczyznach jako grupie dominującej. Podtrzymywanie tego podziału ułatwia wykorzystywanie zasobów grupy podporządkowanej szczególnie wtedy, kiedy znajduje to wsparcie w przepisach i normach prawnych oraz polityce rządów.

Komunitaryzm

We współczesnej myśli politycznej znajdziemy także taką krytykę opozycji prywatne – publiczne, która odwołuje się do **tradycji liberalnej**. Chodzi tu o powstały w II połowie XX w. nurt zwany [komunitaryzmem](#). Tacy filozofowie, jak Charles Taylor, Michael Sandel,

Michael Walzer czy Will Kymlicka akceptują zasadniczo katalog wartości liberalnych, zarzucają jednak liberałom zbyt uproszczoną wizję relacji człowieka ze społeczeństwem.

Według komunitarystów człowieka nie należy przeciwstawiać społeczeństwu i traktować go, jakby był bytem niezależnym od niego. Jest on bowiem od urodzenia głęboko osadzony w gąszczu wspólnotowych relacji, z których duża część ma charakter niedobrowolny. Jednostkowe aspiracje i wartości prawie zawsze są pochodną życia w określonym społeczeństwie. To ono nadaje swoim członkom tożsamość, która staje się następnie punktem wyjścia indywidualnych wyborów. W tej perspektywie atomistyczne postrzeganie społeczeństwa – jako związku niezależnych jednostek – nie oddaje złożoności relacji między sferą prywatną a publiczną.

Państwo, przekonują komunitaryści, nie może być całkowicie neutralne względem koncepcji dobrego życia. Nie zostałoby bowiem rozpoznane jako własne przez jego mieszkańców. Instytucje publiczne powinny być zakorzenione w podzielanych przez obywateli wartościach.

Słownik

feminizm

składająca się z wielu nurtów ideologia, postulująca równouprawnienie kobiet i mężczyzn

globalizacja

proces polegający na zanikaniu granic między państwami i coraz większej swobodzie przepływu informacji, idei, produktów oraz ludzi w skali całego świata

hermeneutyka

teoria i metodologia interpretacji tekstów, np. biblijnych, filozoficznych czy literackich

komunitaryzm

filozofia polityczna podkreślająca kategorię wspólnoty oraz wspólnotowości w życiu społecznym i politycznym

patriarchalizm

system społeczny, w którym mężczyźni sprawują, w sposób jawny lub ukryty, dominację nad kobietami

postmodernizm

powstały w XX w. zróżnicowany wewnętrznie nurt w filozofii, który odrzuca ideę prawdy obiektywnej oraz racjonalizm w imię nieredukowalnej różnorodności świata

psychoanaliza

zestaw teorii i technik terapeutycznych, wykorzystywanych w celu poznania sfery pacjenta, która znajduje się poza jego świadomością

społeczeństwo konsumpcyjne

nowoczesne społeczeństwo zdominowane przez kulturę konsumpcji, którego członkowie koncentrują się na nabywaniu dóbr użytkowych

strukturalizm

nurt w antropologii kulturowej, postulujący badanie kultur jako systemów, które należy analizować w kategoriach strukturalnych relacji między ich elementami

Gra interaktywna

Polecenie 1

Rozwiąż interaktywny quiz i sprawdź swoją wiedzę.

Test

Sprawdź swoją wiedzę o współczesnej krytyce podziału prywatne- publiczne

Poziom
trudności:

łatwy

Limit czasu:

7 min

Twój ostatni
wynik:

-

Uruchom

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

Według feministycznych autorek oddzielanie sfery publicznej i prywatnej podtrzymuje wyobrażenie, że...

- ☐ mężczyźni są w grupie podporządkowanej, a kobiety w dominującej.
- ☐ mężczyźni są w grupie dominującej, a znaczenie kobiet zanika całkowicie.
- ☐ mężczyźni są w grupie dominującej, a kobiety w podporządkowanej.
- ☐ mężczyźni i kobiety są równi.

Ćwiczenie 2

Wskaż, jakim ideom przeciwstawia się etyka troski.

- ☐ stronniczości
- ☐ autonomii
- ☐ racjonalności
- ☐ bezstronności
- ☐ arbitralności
- ☐ zależności
- ☐ uniwersalności wartości

Ćwiczenie 3

Wskaż, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Hasło „prywatne jest polityczne” stało się w pewnym momencie synonimem feminizmu.	☐	☐
Współcześni filozofowie polityki całkowicie odrzucają etykę troski.	☐	☐
Powstanie etyki troski wiąże się z badaniami nad moralnością, według których mężczyźni i kobiety myślą w inny sposób.	☐	☐
Z perspektywy tradycyjnej filozofii politycznej w sferze politycznej dominuje język praw i etyki sprawiedliwości, który jest anonimowy i bezosobowy.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

((Will Kymlicka

Współczesna filozofia polityczna

Pierwsza wersja liberalnego rozróżnienia sfery publicznej i prywatnej dotyczy relacji między społeczeństwem obywatelskim a państwem, bądź między sferą społeczną a sferą polityczną. Jak wspomniałem w rozdziale 7, Arystoteles i inni starożytni myśliciele polityczni zakładali, że wolność i dobre życie polegają na aktywnym udziale w sprawowaniu władzy politycznej, a nie na działaniach „jedynie społecznych”.

Tymczasem liberałowie sądzą, że można je urzeczywistniać przede wszystkim w sferze prywatnych przedsięwzięć i związków w ramach społeczeństwa obywatelskiego, a głównym zadaniem polityki jest ochrona swobód indywidualnych.

Ta pierwsza wersja rozróżnienia prywatne – publiczne oznacza więc opozycję między społeczeństwem a państwem – zrównuje sferę prywatną ze społeczeństwem obywatelskim, a sferę publiczną z państwem. Należy pamiętać, że liberałowie wyżej stawiają sferę prywatną, czyli społeczeństwo obywatelskie: liberalizm wiąże się z „apoteozą społeczeństwa”, ponieważ zakłada, że prywatne (niepaństwowe) stowarzyszenia, które jednostki dobrowolnie zakładają i utrzymują w ramach społeczeństwa obywatelskiego, są bardziej satysfakcjonujące i sensowne od organizacji politycznych narzucających jedność. W przeciwieństwie do nich, współcześni republikanie powołujący się na Arystotelesa chcieliby powrotu do starego modelu, w ramach którego uczestnictwo w polityce było uznawane za podstawową sferę życia dobrego, a działania społeczne postrzegano tylko jako sposób na stworzenie warunków do życia politycznego.

Odwołując się do tekstu, wyjaśnij, czym różni się liberalna wizja samorealizacji człowieka od republikańskiej.

Materiał źródłowy do ćwiczeń 5 i 6.

Tekst I

((Bell Hooks

Teoria feministyczna. Od marginesu do centrum

Hasło „to, co osobiste jest polityczne”, którego po raz pierwszy użyto po to, by podkreślić, że codzienne doświadczenia kobiet są kształtowane i wzmacniane przez politykę, i są w związku z tym ściśle polityczne, stało się z biegiem czasu sposobem, by zachęcić kobiety do uznania doświadczenia dyskryminacji, wyzysku czy opresji za automatycznie powiązane z rozumieniem ideologicznego i instytucjonalnego aparatu, który kształtuje status społeczny jednostki. W konsekwencji wiele kobiet, które nie poddały swojej sytuacji wystarczającej analizie, nigdy nie wykształciło odpowiednio złożonego rozumienia własnej rzeczywistości politycznej i jej relacji do rzeczywistości kobiet jako grupy.

Źródło: Bell Hooks, *Teoria feministyczna. Od marginesu do centrum*, tłum. Ewa Majewska, Warszawa 2013, s. 58.

Tekst II

((Stanisław Filipowicz

Historia myśli polityczno-prawnej

„Terminem *vita activa* – pisała Arendt – proponuję oznaczyć trzy fundamentalne ludzkie aktywności: pracę (*labor*), wytwarzanie (*work*) i działanie (*action*). Są one fundamentalne, ponieważ każda z nich odpowiada jednemu z podstawowych warunków (*conditions*), na jakich zostało człowiekowi dane życie na Ziemi”. Różnice pomiędzy

poszczególnymi formami aktywności Arendt wyjaśniała w następujący sposób: „Praca jest aktywnością odpowiadającą biologicznemu trwaniu ludzkiego ciała (...). Aspektem kondycji ludzkiej odpowiadającym pracy jest życie jako takie”. Zaś „wytwarzanie” to „czynność odpowiadająca nienaturalności ludzkiej egzystencji (...). Wytwarzanie daje »sztuczny« świat rzeczy, wyraźnie odmienny od całego otoczenia przyrodniczego”. I wreszcie „działanie” będące „jedyną czynnością, która zachodzi bezpośrednio między ludźmi bez pośrednictwa rzeczy czy materii, i odpowiada mu ten aspekt kondycji ludzkiej, który związany jest z wielością, czyli faktem, że ludzie, a nie Człowiek, żyją na Ziemi i zamieszkują świat”.

Źródło: Stanisław Filipowicz, *Historia myśli polityczno-prawnej*, Gdańsk 2001, s. 370.

Tekst III

((Małgorzata Kowalska

Ideologie po ideologiach. O cynicznej naiwności

Najogólniej rzecz biorąc, świadomość jest fałszywa, kiedy zapoznaje swój partykularyzm, swoje historyczno-społeczne, a w końcu indywidualne uwarunkowania, myląc swoje wyobrażenia z uniwersalną prawdą i – co ważne – nie rozpoznając obiektywnego sensu działań, którym towarzyszy, ale którymi tylko z pozoru kieruje. W tym sensie fałszywa świadomość „nie wie, co robi”. Pozostaje nieświadoma rzeczywistych pobudek, interesów i/lub popędów leżących u podstaw jej wyobrażeń i przekonań.

Źródło: Małgorzata Kowalska, *Ideologie po ideologiach. O cynicznej naiwności*, „IDEA – Studia nad strukturą i rozwojem pojęć filozoficznych” 2018, nr XXX/1, s. 8.

Ćwiczenie 5

Napisz, czego dotyczą „codzienne doświadczenia kobiet”, o których pisze Bell Hooks.

Ćwiczenie 6

Rozstrzygnij, który z tekstów źródłowych (II czy III) opisuje zjawisko zbieżne z problemem opisanym w tekście I. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: tekst II

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

((Roger Scruton

Co znaczy konserwatyzm

W książce tej opowiedziałem się za taką koncepcją legitymacji, która daje pierwszeństwo sferze publicznej przed prywatną, społeczeństwu przed jednostką, obowiązkowi przed uprawnieniem. Niemniej satysfakcje, jakie daje życie społeczne i pobudki do angażowania się w nie tkwią wyłącznie w jednostce, a jednostki stały się wyrafinowanymi stworzeniami, złożonymi sfery prywatności, w której mogłyby skryć dające im samourzeczywistnienie ekscentryczności. Sądzą, że ich realizacja jest niemożliwa bez „prawa do prywatności”, uważanego przez Anglików za nienaruszalne.

Czym jednak jest to prawo bez ochrony państwa? Niczym. Czym jest samourzeczywistnienie bez wartości ucieleśnionych w porządku społecznym? Niczym. Czym jest ekscentryczność bez normy, z którą można by ją zestawić? Niczym. Ta anglosaska prywatność, którą tak cenimy, w istocie jest niczym więcej jak porządkiem publicznym widzianym od wewnątrz. Nie jest jałową wolnością liberalizmu, lecz czymś trwałym i pełnym treści, która to treść staje się widoczna dopiero po wytyczeniu granic wolności.

Źródło: Roger Scruton, *Co znaczy konserwatyzm*, tłum. Tomasz Bieroń, Poznań 2002, s. 261.

Wyjaśnij, dlaczego zdaniem autora wolność liberalizmu jest „jałowa”?

Zapoznaj się z tekstami, a następnie wykonaj ćwiczenie.

Tekst I

“ *Komunitarianie. Wybór tekstów* ”

Etyka liberalna dowodzi priorytetu słuszności i poszukuje zasad sprawiedliwego postępowania, które nie zakładają żadnej określonej koncepcji dobra. To właśnie miał na myśli Kant, gdy pisał o supremacji prawa moralnego, i to ma na myśli Rawls, gdy pisze, że „sprawiedliwość jest pierwszą cnotą społecznych instytucji”.

Źródło: *Komunitarianie. Wybór tekstów*, red. Paweł Śpiewak, tłum. Piotr Rymarczyk, Tadeusz Szubka, Warszawa 2004, s. 74.

Tekst II

“ *Komunitarianie. Wybór tekstów* ”

Liberalne indywiduum nie jest jednostką pozbawioną emocjonalnych więzi z innymi osobami, ale utrzymuje je z własnej woli czy też, ściślej mówiąc, więzy te są efektem wspólnej woli połączonych nimi osób. Tak samo jak każda jednostka ma swoją własną koncepcję dobra i wybiera między możliwymi drogami życiowymi, tak samo też każda jednostka sama sobie wybiera obiekty uczuć.

Źródło: *Komunitarianie. Wybór tekstów*, red. Paweł Śpiewak, tłum. Piotr Rymarczyk, Tadeusz Szubka, Warszawa 2004, s. 119.

Tekst III

Komunitarianie. Wybór tekstów

Amerykanie – mężczyźni, kobiety i dzieci – są członkami wielu wspólnot: rodzin, wspólnot sąsiedzkich, niezliczonych stowarzyszeń o charakterze społecznym, religijnym, etnicznym, pracowniczym czy zawodowym, a także obywatelami państwa. Ani ludzkie istnienie, ani indywidualna wolność nie są na dłuższą metę możliwe poza obrębem wzajemnie od siebie zależnych i nawzajem się na siebie nakładających wspólnot, do których wszyscy należymy.

Źródło: *Komunitarianie. Wybór tekstów*, red. Paweł Śpiewak, tłum. Piotr Rymarczyk, Tadeusz Szubka, Warszawa 2004, s. 17.

Tekst IV

“ *Komunitarianie. Wybór tekstów*

Wielu badaczy zachodniej myśli uznało za użyteczne rozróżnienie osoby i jednostki. Jest tak, ponieważ w doktrynach doby nowoczesności jednostki mają tendencję do zatracania swojej odrębności. Stają się one wymienialnymi, ahistorycznymi elementami systemów politycznych, prawnych czy ekonomicznych.

Źródło: *Komunitarianie. Wybór tekstów*, red. Paweł Śpiewak, tłum. Piotr Rymarczyk, Tadeusz Szubka, Warszawa 2004, s. 278.

Rozstrzygnij, który z przedstawionych tekstów przedstawia komunitarystyczną koncepcję tożsamości człowieka. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autor: Krzysztof Kowaluk

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Współczesna krytyka podziału prywatne – publiczne

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

10) przedstawia założenia ideowe wybranych ruchów społecznych (np. alterglobalizm, ekologizm, feminizm);

11) analizuje kwestię pojmowania równości, wolności i sprawiedliwości w różnych nurtach myśli politycznej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia znaczenie podziału prywatne – publiczne;
- charakteryzuje feministyczną krytykę podziału prywatne – publiczne;
- analizuje komunitarystyczną krytykę podziału prywatne – publiczne.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed zajęciami

1. Uczniowie zapoznają się w domu z fragmentem pracy Benjamina Constanta *O wolności starożytnych i nowożytnych* (można go znaleźć w zbiorze *Historia idei politycznych*, Warszawa 1999, tom II). Czterech uczniów (dwie pary) otrzymuje za zadanie przygotowanie dwóch prezentacji na tematy przedstawione w punktach 1 i 2 fazy realizacyjnej.

Faza wstępna

1. Dyskusja w formie burzy mózgów: „W jaki sposób liberałowie oddzielali sferę prywatną od sfery publicznej? Czym według Constanta była wolność starożytnych, a czym była wolność nowożytnych? Jak w perspektywie tego podziału postrzegamy wolność współcześnie?”. Chętne osoby zapisują wnioski na tablicy.

2. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

Faza realizacyjna

1. Para uczniów przedstawia przygotowaną w domu prezentację na temat: „Feministyczna krytyka podziału prywatne – publiczne”. Jej podstawą mogą być wybrane przez nauczyciela fragmenty książki Rosemarie Putnam Tongh *Myśl feministyczna. Wprowadzenie*, Warszawa 2002 (lub inne źródło).

2. Druga para uczniów przedstawia przygotowaną w domu prezentację na temat: „Komunitarystyczna krytyka podziału prywatne – publiczne”. Jej podstawą mogą być wybrane przez nauczyciela fragmenty książki Andrzeja Szahaja *Jednostka czy wspólnota? Spór liberałów z komunitarystami a sprawa polska*, Warszawa 2000 (lub inne źródło).

3. Nauczyciel ocenia prezentacje oraz – jeśli jest to niezbędne – uzupełnia istotne informacje na temat feminizmu i komunitaryzmu. Zwraca uwagę na różnorodność interpretacji pojęcia „wolność”.

4. Uczniowie zadają pytania nauczycielowi oraz osobom, które wygłosiły prezentacje.

Faza podsumowująca

1. Gra interaktywna w grupach. Zespoły rozwiązują quiz na czas. Zwycięża ten, który jako pierwszy rozwiąże go poprawnie.

2. Uczniowie wykonują ćwiczenie 4 i 7 z sekcji „Sprawdź się”. Wspólne omówienie odpowiedzi.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują pozostałe ćwiczenia.

Materiały pomocnicze:

Will Kymlicka, *Współczesna filozofia polityczna*, tłum. Andrzej Pawelec, Warszawa 2009.

Bell Hooks, *Teoria feministyczna. Od marginesu do centrum*, tłum. Ewa Majewska, Warszawa 2013.

Małgorzata Kowalska, *Ideologie po ideologiach. O cynicznej naiwności*, „IDEA – Studia nad strukturą i rozwojem pojęć filozoficznych” 2018, nr XXX/1.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Gra może zostać wykorzystana przez uczniów indywidualnie lub podczas zajęć w charakterze podsumowania.